

МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ

Державна установа «Центральний методичний
кабінет
підготовки молодших спеціалістів» МОЗ України

ПОГОДЖЕНО	ЗАТВЕРДЖУЮ
Директор Державної установи «Центральний методичний кабінет підготовки молодших спеціалістів МОЗ України»	Заступник Директора Департаменту кадрової політики, освіти, науки та запобігання корупції МОЗ України
 Т.І. Чернишенко	 О.П. Волосовець

ОСНОВИ ФІЛОСОФСЬКИХ ЗНАНЬ

ПРОГРАМА

для вищих медичних (фармацевтичних)
навчальних закладів I—III рівнів акредитації

Київ
2011

ОСНОВИ ФІЛОСОФСЬКИХ ЗНАНЬ

Укладачі:

О.Ф. Гаврилюк — викладач-методист, викладач вищої категорії, канд. мед. наук, директор Погребищенського медичного коледжу;

Л.Є. Братанюк — викладач-методист, викладач вищої категорії, канд. юр. наук, викладач філософії Погребищенського медичного коледжу.

Програму розглянуто і схвалено на засіданні циклової комісії соціально-економічних дисциплін Погребищенського медичного коледжу від 21.11.2011 р., протокол № 4.

Програму розглянуто і схвалено на засіданні опорної циклової комісії з дисциплін хірургічного профілю ВМ(Ф)НЗ I—III рівнів акредитації МОЗ України.

Рецензенти:

Ф.М. Кирилюк — доктор філос. наук, професор Київського національного державного університету ім. Т. Шевченка;

М.О. Корж — канд. філос. наук, доцент Київського національного державного університету ім. Т. Шевченка;

І.Ю. Андрієвський — канд. мед. наук, директор Вінницького медичного коледжу.

© МОЗ України, 2011
© ВСВ “Медицина”, 2011

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Програму з основ філософських знань для студентів вищих медичних (фармацевтичних) навчальних закладів України I—III рівнів акредитації складено відповідно до складових галузевих стандартів вищої освіти — освітньо-кваліфікаційної характеристики (ОКХ) і освітньо-професійної програми (ОПП) підготовки молодших спеціалістів, затверджених МОН України і МОЗ України в 2011 р. та навчальних планів 2011 р.

Метою викладання філософії є формування у студентів цілісного уявлення про світ, людину як цілісність, про роль медицини у ствердженні сенсу людського буття, розуміння сучасного стану медицини та передбачення перспектив її розвитку.

Вивчення філософії студентами ВМ(Ф)НЗ має велике значення у вихованні майбутніх медиків, формуванні їх переконань, діалектичного мислення, підвищенні їх культурного рівня.

Вивчення філософії дає можливість зрозуміти загальні закономірності розвитку традиційної та нетрадиційної медицини в системі загальнолюдської практики. Аналіз хибних думок і помилок в окремих концепціях, у тлумаченні фактів дійсності сприяє виробленню навичок критичного підходу до сучасного стану медичної науки та клінічної практики. Одночасно формується повага до досвіду минулих поколінь, розуміння необхідності брати з нього все найкраще, збагачувати його власним сумлінням.

Тому завдання філософії полягає в тому, щоб ознайомити студентів з історичним та логічним методами дослідження, методом сходження від абстрактного до конкретного, що є необхідною умовою пізнання та клінічної практики у медицині. Розкрити закономірності розвитку людини як головного об'єкта дослідження та медичного впливу, навчити знаходити головні ланки причинно-наслідкових зв'язків і відрізняти їх від побічних як у матеріальних, так і в духовних процесах; простежити закономірності об'єктивної й матеріалізації ідей на прикладах діяльності зарубіжних та вітчизняних діячів науки та практики, виробити навички аргументації власних переконань.

Після вивчення дисципліни **студенти повинні знати:**

- основні закономірності розвитку природи та суспільства, медицини як галузі людської діяльності;
- етапи становлення та розвитку філософії і медицини в зарубіжних країнах та в Україні;
- головні проблеми диференціації та інтеграції наук про людину як цілісність;
- суть діалектичного мислення, творчого аналізу, явищ дійсності;
- основи процесу наукового пошуку, форми і методи

- наукового пізнання;
- структуру та суть людської практики, місце медичної діяльності в оздоровленні та розвитку суспільства.

Студенти повинні вміти:

- об'єктивно, на наукових засадах аналізувати будь-які, у тому числі, нестандартні, явища й процеси, причинно-наслідкові зв'язки дійсності;
- визначати місце та роль певного факту у формуванні статусу людини, сенсу діяльності медика, медицини майбутнього;
- розумітися на суті нозологізму, гіпократизму та неогіпократизму як крайнощів, які здатні спричинити неадекватні практичні дії медика;
- орієнтуватися у системі зв'язків медицини і філософії, розуміти їх значення для формування особистості;
- розумітися на релігійно-філософських основах східних систем самооздоровлення;
- вміти визначати роль соціальних детермінацій у формуванні психічного здоров'я та виникненні психічних розладів;
- визначати сенс соціальних цінностей у системі медичної діяльності;
- застосовувати знання законів і категорій діалектики для аналізу валеологічних і патологічних, санологічних проблем хвороби.

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ДЛЯ СПЕЦІАЛЬНОСТІ 5.12010101 “ЛІКУВАЛЬНА СПРАВА”

№ з/п	Тема	Кількість годин			
		Загальний обсяг	Лекції	Семинарські заняття	Самостійна робота
1	Філософія, її призначення, зміст і функції в суспільстві	4	2		2
2	Філософія і медицина Стародавнього світу	5	2	2	1
3	Філософія і медицина Середньовіччя та епохи Відродження	2			2
4	Філософія і медицина в епоху Нового часу та Просвітництва	5	2	2	1
5	Німецька класична філософія та марксизм	2			2
6	Філософія ХІХ—ХХ ст.	5	2	2	1
7	Філософська думка в Україні	2			2
8	Філософський зміст проблеми буття	4	2		2
9	Проблема свідомості у філософії та медицині	3		2	1
10	Діалектика — філософська основа медицини	4	2		2
11	Основні категорії діалектики і проблеми детермінізму, цілісності та структурності в медицині	5	2	2	1
12	Філософське пізнання. Специфіка медичного пізнання	4	1	2	1
13	Філософський підхід до розуміння людини	3	1		2
14	Філософські проблеми медицини	5	2	2	1
15	Духовне життя суспільства	1			1
	Усього	54	18	14	22

Примітка. Години для самостійної роботи студентів розподіляють за темами предметні (циклові) методичні комісії навчальних закладів.

**ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН
ДЛЯ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ
5.12010102 “СЕСТРИНСЬКА СПРАВА”
5.12010104 “СТОМАТОЛОГІЯ”
5.12010106 “СТОМАТОЛОГІЯ ОРТОДЕНТИЧНА”
5.12010201 “ЛАБОРАТОРНА ДІАГНОСТИКА”**

№ з/п	Тема	Кількість годин			
		Загальний обсяг	Лекції	Семинарські заняття	Самостійна робота
1	Філософія, її призначення, зміст і функції в суспільстві	4	2		2
2	Філософія і медицина Стародавнього світу	5	2	2	1
3	Філософія і медицина Середньовіччя та епохи Відродження	2	—		2
4	Філософія і медицина в епоху Нового часу та Просвітництва	5	2	2	1
5	Німецька класична філософія та марксизм	2			2
6	Філософія XIX—XX ст.	5	2	2	1
7	Філософська думка в Україні	2	—		2
8	Філософський зміст проблеми буття	4	2		2
9	Проблема свідомості у філософії та медицині	3		2	1
10	Діалектика — філософська основа медицини	4	2		2
11	Основні категорії діалектики і проблеми детермінізму, цілісності та структурності в медицині	5	2	2	1
12	Філософське пізнання. Специфіка медичного пізнання	4	1	2	1
13	Філософський підхід до розуміння людини	3	1		2
14	Філософські проблеми медицини	5	2	2	1
15	Духовне життя суспільства	1			1
	Усього	54	18	14	22

Примітка. Години для самостійної роботи студентів розподіляють за темами предметні (циклові) методичні комісії навчальних закладів.

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ДЛЯ СПЕЦІАЛЬНОСТІ 5.12010103 “МЕДИКО-ПРОФІЛАКТИЧНА СПРАВА”

№ з/п	Тема	Кількість годин			
		Загальний обсяг	Лекції	Семинарські заняття	Самостійна робота
1	Філософія, її призначення, зміст і функції в суспільстві	4	2		2
2	Філософія і медицина Стародавнього світу	3	2	1	
3	Філософія і медицина Середньовіччя та епохи Відродження	3	1		2
4	Філософія і медицина в епоху Нового часу та Просвітництва	3	2	1	
5	Німецька класична філософія та марксизм	3	1		2
6	Філософія XIX—XX ст.	3	2	1	
7	Філософська думка в Україні	5	2	1	2
8	Філософський зміст проблеми буття	2	2		
9	Проблема свідомості у філософії та медицині	4	2		2
10	Діалектика — філософська основа медицини	6	2	2	2
11	Основні категорії діалектики і проблеми детермінізму, цілісності та структурності в медицині	2	2		
12	Філософське пізнання. Специфіка медичного пізнання	5	1	2	2
13	Філософський підхід до розуміння людини	3	1		2
14	Філософські проблеми медицини	6	2	2	2
15	Духовне життя суспільства	2			2
	Усього	54	24	10	20

Примітка. Години для самостійної роботи студентів розподіляють за темами предметні (циклові) методичні комісії навчальних закладів.

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ДЛЯ СПЕЦІАЛЬНОСТІ 5.12010105 “АКУШЕРСЬКА СПРАВА”

№ з/п	Тема	Кількість годин			
		Загальний обсяг	Лекції	Семінарські заняття	Самостійна робота
1	Філософія, її призначення, зміст і функції в суспільстві	4	2	2	
2	Філософія і медицина Стародавнього світу	4	2	2	
3	Філософія і медицина Середньовіччя та епохи Відродження	2			2
4	Філософія і медицина в епоху Нового часу та Просвітництва	4	2	2	
5	Німецька класична філософія та марксизм	2			2
6	Філософія XIX—XX ст.	4	2	2	-
7	Філософська думка в Україні	2			2
8	Філософський зміст проблеми буття	4	2		2
9	Проблема свідомості у філософії та медицині	4		2	2
10	Діалектика — філософська основа медицини	4	2		2
11	Основні категорії діалектики і проблеми детермінізму, цілісності та структурності в медицині	4	2	2	
12	Філософське пізнання. Специфіка медичного пізнання	5	1	2	2
13	Філософський підхід до розуміння людини	3	1		2
14	Філософські проблеми медицини	4	2	2	
15	Духовне життя суспільства	4		2	2
	Усього	54	18	18	18

Примітка. Години для самостійної роботи студентів розподіляють за темами предметні (циклові) методичні комісії навчальних закладів.

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ДЛЯ СПЕЦІАЛЬНОСТІ 5.12020101 “ФАРМАЦІЯ”

№ з/п	Тема	Кількість годин			
		Загальний обсяг	Лекції	Семінарські заняття	Самостійна робота
1	Філософія, її призначення, зміст і функції в суспільстві	4	2		2
2	Філософія і медицина Стародавнього світу	3	1		2
3	Філософія і медицина Середньовіччя та епохи Відродження	4	1	2	1
4	Філософія і медицина в епоху Нового часу та Просвітництва	3	2		1
5	Німецька класична філософія та марксизм	3	1		2
6	Філософія XIX—XX ст.	3	1		2
7	Філософська думка в Україні	4	1	2	1
8	Філософський зміст проблеми буття	4	2		2
9	Проблема свідомості у філософії та медицині	5	1	2	2
10	Діалектика — філософська основа медицини	4	2		2
11	Основні категорії діалектики і проблеми детермінізму, цілісності та структурності в медицині	4	1	2	1
12	Філософське пізнання. Специфіка медичного пізнання	3	1		2
13	Філософський підхід до розуміння людини	5	1	2	2
14	Філософські проблеми медицини	3	2		1
15	Духовне життя суспільства	2	1		1
	Усього	54	20	10	24

Примітка. Години для самостійної роботи студентів розподіляють за темами предметні (циклові) методичні комісії навчальних закладів.

ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

1. Взаємозв'язок філософії та медицини. Історико-філософський процес. “Основне питання філософії”: різноманітність підходів.
2. Етичні принципи Сократа.
3. Платон, Арістотель, Епікур, їх філософські ідеї. Школа стоїків.
4. Становлення класичної античної медицини. Гіппократ про людину, природу та причину хвороб.
5. Основні ідеї та принципи середньовічної філософії. Теоцентризм. Проблема пізнання. Вчення про людину.
6. Етапи середньовічної філософії. Схоластика і містика як напрями середньовічної філософії. Вчення Томи Аквінського.
7. Розвиток людини в епоху Середньовіччя. Вчення К. Галена.
8. Поняття “Відродження” та характерні риси цієї доби.
9. Антропоцентризм. Гуманізм. Утопія.
10. Провідні напрями ренесансного філософствування. К. Цельс про медицину.
11. Французький матеріалізм і Просвітництво другої половини XVIII ст. Френсіс Бекон: філософські погляди в медицині.
12. Особливості німецької класичної філософії. Філософські ідеї І. Канта та їх розвиток у його послідовників. “Етика обов'язку” І. Канта в контексті медицини.
13. Філософія Г. Гегеля.
14. “Антропологічний принцип” філософії Л. Фейєрбаха.
15. Формування філософії марксизму. Розвиток марксистської філософії.
16. Метод психоаналізу для лікування неврозів (З. Фройд).
17. Культурологічні та історіософські напрями філософії XX ст.
18. Релігійна філософія XX ст.
19. Особливості та основні етапи розвитку української філософської думки.
20. Філософська думка часів Київської Русі.
21. Філософія українського Відродження та Бароко.
22. Філософія Г.С. Сковороди.
23. Класична українська філософія. Філософія в Радянській Україні.
24. Філософія української діаспори в 1920—1990 рр.
25. Розвиток медицини в Україні.
26. Методологічне значення проблеми матерії і руху для біології та медицини.
27. Вклад медицини в розвиток філософських думок про форми руху матерії, простору і часу.
28. Природа свідомості. Свідомість — людина — праця. Антропосоціогенез.
29. Ідеальність та інші властивості свідомості. Свідомість і

- невідоме. Свідомість і духовний світ людини.
30. Проблема співвідношення фізіологічного і психічного в медицині. Слово як лікувальний фактор. Місце психотерапії в сучасному житті та структурі професійної діяльності медичного працівника.
  31. Особливості прояву законів діалектики в медицині. Всезагальний взаємозв'язок і взаємообумовленість явищ у медицині.
  32. Проблема цілісності і структурності в медицині. Одночасне, особливе і загальне. Суть і явище. Проблема одночасного і загального, сутність і явища в медицині.
  33. Метод аналогії в діагностичному процесі. Проблема істинності діагнозу і джерела діагностичних помилок.
  34. Модельний експеримент у сучасній медицині. Клінічне мислення.
  35. Проблема життя в смерті у філософії медицини.
  36. Медицина і виховання людини. Становлення особистості людини (теоретичні і практичні питання виховання студентів-медиків).
  37. Філософія історичних моделей медичної етики: гіппократова модель (принцип "Не нашкодь"). "Клятва Гіппократа" — основа всіх найновіших кодексів лікарської етики. Модель Т. Парацельса (принцип "Роби добро"). Деонтологічна модель (принцип "Дотримання обов'язку"). Біоетична модель медичної етики (принцип "Поваги прав і гідності пацієнта").
  38. Сутність духовного життя суспільства.
  39. Індивідуальна і суспільна свідомість.
  40. Система суспільної свідомості. Суспільна психологія та ідеологія. Суспільна свідомість у житті суспільства.
  41. Мораль. Релігія. Мистецтво. Культура.

ЗМІСТ

Тема 1. Філософія, її призначення, зміст і функції в суспільстві

ЛЕКЦІЯ

Світогляд, його структура і функція. Типи світогляду. Світогляд і філософія. Світогляд і професія медичного працівника.

Об'єкт і предмет філософії. Філософські методи. Структура та функції філософії. Філософія в системі культури. Взаємозв'язок філософії та медицини. Історико-філософський процес. "Основне питання філософії": різноманітність підходів.

САМОСТІЙНА РОБОТА

Взаємозв'язок філософії та медицини. Історико-філософський процес. "Основне питання філософії": різноманітність підходів.

Студенти повинні знати:

Структуру світогляду. Типи світогляду. Об'єкт і предмет філософії. Філософські методи. Структура та функції філософії. Взаємозв'язок філософії та медицини.

Тема 2. Філософія і медицина Стародавнього світу

ЛЕКЦІЯ

Стародавньоіндійська філософія: періодизація, джерела. Особливості індійської філософії. Школи індійської філософії. Медицина Стародавньої Індії.

Стародавньокитайська філософія: основна ідея – ідея Дао. Два основні напрями китайської філософії – даосизм і конфуціанство. Медицина Стародавнього Китаю.

Філософія античного світу: періодизація античної філософії. Космоцентризм. Досократична філософія. Софісти. Етичні принципи Сократа. Платон, Арістотель, Епікур, їх філософські ідеї. Школа стоїків. Становлення класичної античної медицини. Гіппократ про людину, природу та причину її хвороб.

САМОСТІЙНА РОБОТА

Етичні принципи Сократа. Платон, Арістотель, Епікур, їх філософські ідеї. Школа стоїків. Становлення класичної античної медицини. Гіппократ про людину, природу та причину хвороб.

СЕМІНАРСЬКЕ ЗАНЯТТЯ

Стародавньоіндійська філософія: періодизація, джерела. Школи індійської філософії. Медицина Стародавньої Індії. Стародавньокитайська філософія: основна ідея — ідея Дао. Два основні напрями Китайської філософії — даосизм і конфуціанство. Медицина Стародавнього Китаю. Філософія античного світу: періодизація античної філософії. Досократична філософія. Софісти. Етичні принципи Сократа. Платон, Арістотель, Епікур їх філософські ідеї.

Студенти повинні знати:

Стародавньоіндійську філософію. Школи індійської філософії. даосизм і конфуціанство. Філософію античного світу. Етичні принципи Сократа. Філософські ідеї Платона, Арістотеля, Епікура, Гіппократа.

Тема 3. Філософія і медицина Середньовіччя та епохи Відродження

САМОСТІЙНА РОБОТА

Основні ідеї та принципи середньовічної філософії. Теоцентризм. Проблема пізнання. Вчення про людину. Етапи середньовічної філософії. Схоластика і містика як напрями середньовічної філософії. Вчення Томи Аквінського. Розвиток медицини в епоху Середньовіччя. Вчення К. Галена.

Поняття “Відродження” та характерні риси духовного життя цієї доби. Антропоцентризм. Гуманізм. Утопія. Провідні напрями ренесансного філософствування.

К. Цельс про медицину.

СЕМІНАРСЬКЕ ЗАНЯТТЯ

Основні ідеї та принципи середньовічної філософії. Теоцентризм. Вчення про людину. Етапи середньовічної філософії. Схоластика і містика як напрями середньовічної філософії. Вчення Томи Аквінського. Розвиток медицини в епоху Середньовіччя. Вчення К. Галена. Поняття “Відродження” та характерні риси духовного життя цієї доби. Антропоцентризм. Гуманізм. Утопія. Провідні напрями ренесансного філософствування.

Студенти повинні знати:

Основні ідеї та принципи середньовічної філософії. Етапи середньовічної філософії. Вчення Томи Аквінського. Розвиток медицини в епоху Середньовіччя. Поняття “Відродження”. Провідні напрями ренесансного філософствування. К. Цельс про медицину.

Тема 4. Філософія і медицина в епоху Нового часу та Просвітництва

ЛЕКЦІЯ

Емпіричний напрям у філософії Нового часу (Ф. Бекон, Дж. Локк, Д. Юм).

Раціоналістичний напрям у філософії Нового часу (Р. Декарт, Б. Спіноза, Г. Лейбніц).

Французький матеріалізм і Просвітництво другої половини XVIII ст.

Френсіс Бекон: філософські погляди в медицині.

САМОСТІЙНА РОБОТА

Французький матеріалізм і Просвітництво другої половини XVIII ст.

Френсіс Бекон: філософські погляди в медицині.

СЕМІНАРСЬКЕ ЗАНЯТТЯ

Емпіричний напрям у філософії Нового часу. Французький матеріалізм і Просвітництво другої половини XVIII ст. Френсіс Бекон: філософські погляди в медицині.

Студенти повинні знати:

Емпіричний та раціоналістичний напрям у філософії Нового часу. Французький матеріалізм і Просвітництво. Філософські погляди в медицині Френсіса Бекона.

Тема 5. Німецька класична філософія та марксизм

САМОСТІЙНА РОБОТА

Особливості німецької класичної філософії. Філософські ідеї І. Канта та їх розвиток у його послідовників. “Етика обов’язку” І. Канта в контексті медицини. Філософія Г. Гегеля. “Антропологічний принцип” філософії Л. Фейєрбаха. Формування філософії марксизму. Розвиток марксистської філософії.

Студенти повинні знати:

Німецьку класичну філософію. Філософські ідеї І. Канта. Філософію Г. Гегеля, Л. Фейєрбаха. Розвиток марксистської філософії.

Тема 6. Філософія XIX—XX ст.

ЛЕКЦІЯ

Своєрідність російської філософії. Медицина: лікарі-філософи Росії XIX — першої половини XX ст. Особливості духовних процесів та розвитку філософії XX ст. Сцієнтистські напрями в зарубіжній філософії XX ст. Напрями

антропологічного спрямування у філософії ХХ ст. Метод психоаналізу для лікування неврозів (З. Фройд). Культурологічні та історіософські напрями філософії ХХ ст. Релігійна філософія ХХ ст.

САМОСТІЙНА РОБОТА

Метод психоаналізу для лікування неврозів (З. Фройд). Культурологічні та історіософські напрями філософії ХХ ст. Релігійна філософія ХХ ст.

СЕМІНАРСЬКЕ ЗАНЯТТЯ

Медицина: лікарі-філософи Росії ХІХ — першої половини ХХ ст. Особливості духовних процесів і розвитку філософії ХХ ст. Сцієнтистські напрями у зарубіжній філософії ХХ ст. Напрями антропологічного спрямування у філософії ХХ століття. Метод психоаналізу для лікування неврозів. Релігійна філософія ХХ ст.

Студенти повинні знати:

Особливості російської філософії. Сцієнтистські напрями у зарубіжній філософії ХХ ст. Напрями антропологічного спрямування у філософії ХХ ст. Культурологічні та історіософські напрями філософії ХХ ст. Релігійна філософія ХХ ст.

Тема 7. Філософська думка в Україні

САМОСТІЙНА РОБОТА

Особливості та основні етапи розвитку української філософської думки. Філософська думка часів Київської Русі. Філософія українського Відродження та Бароко. Філософія Г.С. Сковороди. Класична українська філософія. Філософія в Радянській Україні. Філософія української діаспори в 1920—1990 рр. Розвиток медицини в Україні.

Студенти повинні знати:

Етапи розвитку української філософської думки. Філософську думку часів Київської Русі. Філософію Г.С. Сковороди. Філософію української діаспори в 1920—1990 рр. Розвиток медицини в Україні.

Тема 8. Філософський зміст проблеми буття

ЛЕКЦІЯ

Поняття “онтологія”. Буття: проблеми, концепції, форми. Вчення про світ. Буття людини у філософії і медицині.

Матерія та рух. Простір і час. Методологічне значення проблеми матерії та руху для біології та медицини. Вклад

медицини в розвиток філософських думок про форми руху матерії, простору і часу.

САМОСТІЙНА РОБОТА

Методологічне значення проблеми матерії і руху для біології та медицини. Вклад медицини в розвиток філософських думок про форми руху матерії, простору і часу.

Студенти повинні знати:

Поняття “онтологія”, “буття”, “світ”. Матерія та рух. Простір і час. Значення матерії і руху для біології та медицини.

Тема 9. Проблема свідомості у філософії та медицині

САМОСТІЙНА РОБОТА

Природа свідомості. Свідомість—людина—праця. Антропосоціогенез. Ідеальність та інші властивості свідомості. Свідомість і несвідоме. Свідомість і духовний світ людини. Проблема співвідношення фізіологічного і психічного у медицині. Слово як лікувальний фактор. Місце психотерапії в сучасному житті та структурі професійної діяльності медичного працівника.

СЕМІНАРСЬКЕ ЗАНЯТТЯ

Свідомість—людина—праця. Свідомість і несвідоме. Свідомість і духовний світ людини. Проблема співвідношення фізіологічного і психічного у медицині. Місце психотерапії в сучасному житті та структурі професійної діяльності медичного працівника.

Студенти повинні знати:

Антропосоціогенез. Свідомість і несвідоме. Проблему співвідношення фізіологічного і психічного у медицині. Місце психотерапії в сучасному житті.

Тема 10. Діалектика — філософська основа медицини

ЛЕКЦІЯ

Становлення діалектичних ідей в історії людського пізнання. Основні принципи діалектики. Поняття закону в філософії і медицині. Особливості прояву законів діалектики в медицині. Всезагальний взаємозв'язок і взаємообумовленість явищ у медицині.

САМОСТІЙНА РОБОТА

Особливості прояву законів діалектики в медицині. Всезагальний взаємозв'язок і взаємообумовленість явищ у медицині.

Студенти повинні знати:

Основні принципи діалектики. Поняття закону у філософії і медицині. Особливості прояву законів діалектики у медицині. Всезагальний взаємозв'язок і взаємообумовленість явищ у медицині.

Тема 11. Основні категорії діалектики і проблеми детермінізму, цілісності та структурності в медицині

ЛЕКЦІЯ

Загальна характеристика філософських категорій. Причина і наслідок. Зовнішнє і внутрішнє. Проблема причинності в медицині. Необхідність і випадковість. Можливість і дійсність. Значення категорій необхідності і випадковості, можливості і дійсності для медицини. Частина і ціле. Зміст і форма. Проблема цілісності і структурності в медицині. Одиночне, особливе і загальне. Суть і явище. Проблема одиночного і загального, сутності і явища в медицині.

САМОСТІЙНА РОБОТА

Проблема цілісності і структурності в медицині. Одиночне, особливе і загальне. Суть і явище. Проблема одиночного і загального, сутності і явища в медицині.

СЕМІНАРСЬКЕ ЗАНЯТТЯ

Загальна характеристика філософських категорій. Причина і наслідок. Зовнішнє і внутрішнє. Проблема причинності в медицині. Необхідність і випадковість. Можливість і дійсність. Значення категорій необхідності і випадковості, можливості і дійсності для медицини. Частина і ціле. Зміст і форма. Проблема цілісності і структурності в медицині. Одиночне, особливе і загальне. Суть і явище. Проблема одиночного і загального, сутності і явища в медицині.

Студенти повинні знати:

Філософські категорії. Причина і наслідок. Зовнішнє і внутрішнє. Проблема причинності в медицині. Необхідність і випадковість. Можливість і дійсність. Значення категорій необхідності і випадковості, можливості і дійсності для медицини. Частина і ціле. Зміст і форма. Проблема цілісності і структурності в медицині. Одиночне, особливе і загальне. Суть і явище. Проблема одиночного і загального, сутності і явища в медицині.

Тема 12. Філософське пізнання. Специфіка медичного пізнання

ЛЕКЦІЯ

Предмет теорії пізнання. Істина в філософії. Методи наукового пізнання і специфіка їх використання в медичних дослідженнях. Єдність чуттєвого і раціонального, логіки та інтуїції у пізнанні. Співвідношення емпіричного й теоретичного рівнів пізнання.

Поняття "практика". Функції та види практичної діяльності.

Діагностика — специфічна форма пізнання. Діагностика і кібернетика. Метод аналогії в діагностичному процесі. Проблема істинності діагнозу і джерела діагностичних помилок. Модельний експеримент у сучасній медицині. Клінічне мислення.

САМОСТІЙНА РОБОТА

Метод аналогії в діагностичному процесі. Проблема істинності діагнозу і джерела діагностичних помилок. Модельний експеримент у сучасній медицині. Клінічне мислення.

СЕМІНАРСЬКЕ ЗАНЯТТЯ

Предмет теорії пізнання. Методи наукового пізнання і специфіка їх використання в медичних дослідженнях. Єдність чуттєвого і раціонального, логіки та інтуїції у пізнанні. Співвідношення емпіричного й теоретичного рівнів пізнання. Поняття "практика". Функції та види практичної діяльності. Діагностика — специфічна форма пізнання. Діагностика і кібернетика. Метод аналогії в діагностичному процесі. Проблема істинності діагнозу і джерела діагностичних помилок. Модельний експеримент у сучасній медицині. Клінічне мислення.

Студенти повинні знати:

Предмет теорії пізнання. Методи наукового пізнання і специфіку їх використання в медичних дослідженнях. Єдність чуттєвого і раціонального, логіки та інтуїції у пізнанні. Поняття "практика". Функції та види практичної діяльності. Метод аналогії в діагностичному процесі. Модельний експеримент у сучасній медицині. Клінічне мислення.

Тема 13. Філософський підхід до розуміння людини

ЛЕКЦІЯ

Філософія та антропология. Основні принципи філософсько-антропологічної характеристики людини.

Філософські основи медичної антропології. Тіло і душа: релігійна постановка проблеми. Тіло і душа: як проблема філософії і науки. Психіка і свідомість. Роль праці в антропогенезі. Людина як особистість. Соціалізація особистості. Загадка людського "Я". Особистість у пошуках сенсу життя. Проблема життя і смерті у філософії і медицині. Медицина і виховання людини. Становлення особистості людини (теоретичні і практичні питання виховання студентів-медиків).

САМОСТІЙНА РОБОТА

Проблема життя і смерті у філософії і медицині. Медицина і виховання людини. Становлення особистості людини (теоретичні і практичні питання виховання студентів-медиків).

Студенти повинні знати:

Основні принципи філософсько-антропологічної характеристики людини. Філософські основи медичної антропології. Роль праці в антропогенезі. Проблеми життя і смерті у філософії і медицині. Становлення особистості людини (теоретичні і практичні питання виховання студентів-медиків).

Тема 14. Філософські проблеми медицини

ЛЕКЦІЯ

Філософія медицини і медицина як наука. Філософська методологія в медицині. Історична доля взаємовідносин філософії і медицини. Предмет медицини як науки — людина в умовах екосоціуму.

Розвиток сучасної медичної науки.

Філософські категорії і поняття медицини. Специфіка понять і термінів у медицині. Соціально-біологічна і психосоматична проблеми.

Співвідношення соціального і біологічного в людині. Проблеми норми, здоров'я і хвороби. Філософія здоров'я і хвороби. Гносеологічні питання теорії хвороби в сучасній медицині. Дієво-інформаційний підхід до вивчення людини і медицини.

Біоетика як сучасна форма медичної етики. Формування моральної позиції лікаря. Філософія принципів взаємовідносин медичного працівника і пацієнта.

Філософія історичних моделей медичної етики: гіппократова модель (принцип "Не нашкодь"); "Клятва Гіппократа" — основа всіх найновіших кодексів лікарської етики; модель Т. Парацельса (принцип "Роби добро"); деонтологічна модель (принцип "Дотримання обов'язку"); біоетична модель медичної етики (принцип "Поваги прав і гідності пацієнта").

САМОСТІЙНА РОБОТА

Філософія історичних моделей медичної етики: гіппократова модель (принцип “Не нашкодь”); “Клятва Гіппократа” — основа всіх найновіших кодексів лікарської етики; модель Т. Парацельса (принцип “Роби добро”); деонтологічна модель (принцип “Дотримання обов’язку”); біоетична модель медичної етики (принцип “Поваги прав і гідності пацієнта”).

СЕМІНАРСЬКЕ ЗАНЯТТЯ

Філософія медицини і медицина як наука. Філософські категорії і поняття медицини. Співвідношення соціального і біологічного в людині. Гносеологічні питання теорії хвороби в сучасній медицині. Філософія принципів взаємовідносин медичного працівника і пацієнта. Філософія історичних моделей медичної етики: гіппократова модель (принцип “Не нашкодь”); “Клятва Гіппократа” — основа всіх найновіших кодексів лікарської етики; модель Т. Парацельса (принцип “Роби добро”); деонтологічна модель (принцип “Дотримання обов’язку”); біоетична модель медичної етики (принцип “Поваги прав і гідності пацієнта”).

Студенти повинні знати:

Предмет медицини як науки. Філософські категорії і поняття медицини. Співвідношення соціального і біологічного в людині. Проблеми норми, здоров’я і хвороби. Філософію принципів взаємовідносин медичного працівника і пацієнта. Філософію історичних моделей медичної етики.

Тема 15. Духовне життя суспільства

САМОСТІЙНА РОБОТА

Сутність духовного життя суспільства. Індивідуальна і суспільна свідомість. Система суспільної свідомості. Суспільна психологія та ідеологія. Суспільна свідомість у житті суспільства. Мораль. Релігія. Мистецтво. Культура.

Студенти повинні знати:

Індивідуальну і суспільну свідомість. Систему суспільної свідомості. Суспільну психологію та ідеологію. Мораль. Релігію. Мистецтво. Культуру.

ТЕМИ РЕФЕРАТІВ

1. Світогляд і філософія як форми людського самовизначення в світі.
2. Світогляд і філософія: порівняльний аналіз.
3. Структура і типологія світогляду. Роль світогляду в житті людини.
4. Філософія, релігія та мистецтво як форми людського освоєння світу.
5. Філософські ідеї Стародавньої Індії та їх сучасне значення.
6. Сучасна оцінка філософських ідей буддизму, конфуціанства, даосизму.
7. Життя та філософська діяльність Сократа.
8. Вихідні ідеї філософії Арістотеля.
9. Філософське вчення Платона.
10. Тлумачення пізнання у філософії Нового часу.
11. Філософські ідеї європейського Просвітництва та їх сучасне значення.
12. Вчення І. Канта про рівні та форми пізнання.
13. Вчення Г. Гегеля про абсолютну ідею.
14. Філософія Л. Фейєрбаха та її вплив на європейську філософію.
15. Концепція переоцінювання цінностей у філософії Ф. Ніцше.
16. Філософія марксизму про предмет та завдання “наукової філософії”.
17. Філософська думка Київської Русі.
18. Філософська думка Києво-Могилянської академії.
19. Суть філософії і медицини.
20. Сучасні теорії медицини.

ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДО ДИФЕРЕНЦІЙОВАНОГО ЗАЛІКУ ТА СЕМЕСТРОВОГО ЕКЗАМЕНУ

1. Поняття про світогляд, типологія світогляду.
2. Світогляд і філософія.
3. Особливості історичного виникнення філософії.
4. Філософія і міфологія.
5. Співвідношення філософії, науки, релігії та мистецтва.
6. Структура та функції філософського знання.
7. Взаємозв'язок філософії та медицини.
8. Джерела, провідні ідеї та напрями філософської думки Стародавньої Індії.
9. Провідні ідеї та напрями філософії Стародавнього Китаю.
10. Медицина Стародавнього Китаю.
11. Поняття античної філософії.
12. Етапи розвитку античної філософії, її загальні особливості.
13. Розвиток ідей у натурфілософських школах Стародавньої Греції.
14. Ідеї та представники високої класики в розвитку античної філософії.
15. Становлення античної (класичної) медицини. Гіппократ про людину, природу та причину її хвороб.
16. Вихідні ідеї середньовічної патристики.
17. Місце філософії в духовному житті Середньовіччя.
18. Схоластика і містика як провідні напрями середньовічної філософії.
19. Розвиток медицини в епоху Середньовіччя. Вчення К. Гелена.
20. Поняття “Відродження” та характерні риси духовного життя цієї доби.
21. Провідні напрями ренесансного філософування: гуманістичний антропологізм, неоплатонізм, натурфілософія.
22. Філософські ідеї Пізнього Відродження.
23. Панорама соціокультурних та духовних процесів в Європі Нового часу та особливості розвитку філософії.
24. Методологічні пошуки Ф. Бекона, Р. Декарта та Т. Гоббса.
25. Ф. Бекон: філософські погляди в медицині.
26. Скептицизм П. Бейля та Д. Юма, сенсуалістські максими Дж. Берклі. Б. Спіноза та Г. Лейбніц — тотожність і відмінність їх вчень про субстанцію.
27. Б. Паскаль та філософія просвітництва про місце і роль людини у світі та суспільні стосунки.
28. Німецька класична філософія як особливий етап розвитку новоєвропейської філософії.
29. Іммануїл Кант — творець німецької класичної філософії.
30. Основні ідеї І. Канта.
31. “Етика обов’язку” І. Канта в контексті медицини.

32. Філософські ідеї Й.-Г. Фіхте та Ф.-В. Шелінга.
33. Філософія Г.-В.—Ф. Гегеля як найвище досягнення німецької класичної філософії.
34. Антропологічний принцип філософії Л. Фейєрбаха.
35. Ідеї розроблення “наукової філософії” у європейській філософії ХІХ ст.
36. Лікарі-філософи Росії ХІХ — першої половини ХХ ст.
37. Культурологічні та історіософські напрями у філософії ХХ ст.
38. Релігійна філософія ХХ ст.
39. Провідні тенденції розвитку світової філософії на межі тисячоліть.
40. Провідні філософські джерела та філософські ідеї часів Київської Русі.
41. Україна — Європа: духовні зв'язки Відродження.
42. Поява професійної філософії в Україні.
43. Особливості філософських курсів Києво-Могилянської академії.
44. Життя та філософська діяльність Г. Сковороди.
45. Філософські ідеї в українській літературі та громадсько-політичних рухах.
46. Особливості розвитку української філософії ХХ ст.
47. Філософія і медицина як ціле явище людської культури і їх роль у суспільстві.
48. Роль філософії у формуванні стилю наукової думки сучасного медика.
49. Історія взаємовідносин філософії та медицини.
50. Філософська картина світу та медицина.
51. Структура та особливості медичного знання.
52. Проблема матерії і свідомості у філософії та медицині.
53. Вклад медицини в розвиток філософської уяви про форми руху матерії, простору і часу.
54. Діалектика як наука про загальний зв'язок і розвиток у медицині.
55. Поняття законів і їх методологічне значення для медицини.
56. Категорії діалектики і проблеми детермінізму, цілісності та структурності, їх методологічні функції в медицині.
57. Теорія пізнання і її значення для діагностики, лікування та профілактики захворювань.
58. Стилї наукової думки і медицина.
59. Етичні, філософські та психологічні основи діагностики.
60. Методи і прийоми пізнання в медицині.
61. Філософська концепція людини.
62. Специфіка людини як об'єкта філософського і медичного пізнання.
63. Свідомість і самосвідомість: деякі нові філософські і медико-психологічні аспекти проблеми.
64. Цінність людського життя.
65. Феномен смерті.
66. Етичні та філософські проблеми евтазії.
67. Смерть та проблема безсмертя людини.

68. Гуманістичні аспекти лікарської діяльності.
69. Філософія людини в майбутньому.
70. Філософія медицини і медицина як наука.
71. Філософські категорії і поняття медицини.
72. Співвідношення соціального і біологічного в людині.
73. Проблеми норми здоров'я і хвороби.
74. Філософія здоров'я і хвороби.
75. Формування моральної позиції медичного працівника.
76. Філософія принципів взаємовідносин медичного працівника і пацієнта.

ЛІТЕРАТУРА

Основна

- Аблеев С.Р. Философия в схемах и таблицах. — М.: Высшая шк., 2004.
- Андрущенко В. Історія соціальної філософії. — К.: Тандем, 2000.
- Арутюнов В.Ф. Філософія: навч. посіб. — КНЗУ, 2001.
- Бичко І.В. Філософія: Курс лекцій. — К., 2003.
- Бичко А. Історія філософії: підручник. — К.: Либідь, 2001.
- Бойченко І.В. Філософія історії. — К., 2000.
- Герасимчук А. А., Тимошенко З.І. Курс лекцій з філософії. — К., 1999.
- Горлач М.Л. Філософія: підручник. — Х., 2000.
- Надольний І.Ф. Філософія: посібник. — К., 2004.
- Огородник І.В. Библиографический философский словарь. — Абсолют-В, 2004.
- Причепій Є.М. Філософія: навч. посіб. — К., 2003.
- Петрушенко В.П. Основи філософських знань: навч. посіб. — Новий світ, 2003.
- Петрушенко В.Л. Практикум з філософії: навч. посіб. — Львів: “Новий Світ-2000”, “Магнолія плюс”, 2003.
- Петрушенко В.Л. Філософія: Курс лекцій: навч. посіб. — Львів, 2006.
- Спиркин А.Г. Философия: учебник. — М., 1999.
- Федів Ю., Мозкова Н. Історія української філософії. — Україна, 2000.
- Ярошовець В.І. Історія філософії: підручник. — ПАРАПАН, 2002.

Додаткова

- Горський В.С. Історія української філософії: навч. посіб. — К., 2001.
- Єрмоленко Є.М. Комунікативна практична філософія: підручник. — К., 1999.
- Петрушенко В.П. Практикум з філософії: навч. посіб. — Новий світ, 2003.
- Тарасенко Н.Ф., Русин М.Ю. Історія філософії України: підручник. — К., 1994.
- Попов М.В. Філософія: підручник. — К.: Медицина, 2011. — 344 с.